

N° 2: Ciudades/Revoluciones

**I. O cinema en torno ao 68: Un
non ao imperialismo. Os USA
dominando o mundo. Respostas
para a paz.**

A revolución. Rómpe-se cos elementos estruturais que controlan o sistema. "O campo é unha rede de relacións obxectivas (de dominación ou subordinación, de complementaridade ou antagonismo, etc) entre posicións" (Bourdieu, 2004 páx, 61). Así os campos do poder están formados por forzas que se contraponen. As forzas revolucionarias tentan expandir a súa influencia para construír outra maneira de mirar o mundo e de xestionalo. Aquí o real é entendido en palabras de Gombrich como aquilo que se vive dende unha

determinada esfera cultural propia pero hai algo máis " Calqueira historiador que vivira o suficiente para comprobar que ocorre cando o pasado se convirte en presente ten algo que dicir" (Gombrich, 1990, páx 476).

Lyotard reflexiona sobre o real: " O realismo é a arte de facer a realidade, de saber a realidade e de saber facer a realidade" (Lyotard, 1996, páx 68)). Non esquezamos os feitos empíricos: Explotación do ser humano polo ser humano.

A sociedade crítica, xa cos medios de comunicación expandidos, levanta posturas contra a sociedade do espectáculo. "Emanciparse das bases materiais da verdade invertida, heis aquí en que consiste a autoemancipación da nosa época"(Debord, 1967, páx. 70). É esa sociedade a que nos asimila e crea un

modo de vida que ten que estar suxeita ós postulados dos poderes fácticos: perpetuar o seu réxime.

LOIN DU VIETNAM. (Joris Ivens, Willian Klein, Claude Lelouch, Chris Marker, Alain Resnais, Agnes Vardá)

Contextualizar esta obra documental supón ollar cara as políticas expansionistas e colonizadoras dos Usa. Vietnan no foco: unha guerra que dura 20 anos e que é metonimia do citado enfrontamento dos bloques. O vietcon, no norte, comunista e o sur en mans norteamericanas. Para reivindicar un non á guerra e a retirada das tropas estadounidenses a sociedade francesa e a norteamericana maniféstase na rúa e Joris Evens filma todo isto entre a xente, in situ. Os narratarios son a sociedade mesma e a narración lévanos polos

roteiros da contestación que supón contraponerse ao imperialismo dos Usa do que Hardt alega "O capital expándese non só para satisfacer as necesidades de realización e atopar novos mercados senón tamén para satisfacer os requirimentos do momento posterior no ciclo de acumulación, é dicir, o proceso de capitalización " (Hardt, 2000, páx 225).

Se voltamos a mirada por uns intres cara este país achamos que tamén a sociedade estaba en pé de guerra (parte dela) e que intelectuais e artistas tamén criticaban o goberno por diversas canles entre elas por medio da performances como así o fixeron Yoko Ono e John Lennon con Bed Peace na que se tumbaban na cama durante 24 horas baixo o lema Make Love not War. Regresemos de novo á capital francesa . Se Vietnam está lonxe, agora as novas chegan rápido e xa se constata un

certo grado de globalización que evidencia unha sociedade mundializada na que" As únicas persoas capaces de afrontar a súa responsabilidade son aquelas que dominaron a difícil arte de actuar en circunstancias de ambivalencia e incertidume, nadas da diferenza e a variedade"(Bauman, 1999, páx. 63-64).

Sociedade mundializada, xa o din no propio filme " É a primeira guerra da historia que a xente pode ver ao mesmo tempo".Seguimos no filme: o comezo está atinxido de imaxes de armamento e bombardeos dos USA, afirmación que levan detrás unha potencial marca de Neocolonialismo.

No filme móstrase a masacre a maneira do cinema verité"[...]porque pensa nun público que se sabe parte das relacións sociais de producción" (Ledo, 2004, páx 48); os mortos tirados nas beirarrúas e

o son cesa, non queda nada, so a mesma morte. Nas manifestacións que graba Ivens escoítanse berros: "Asasinos"; con toda unha parte da sociedade está a favor ("Support ours boys in Vietnam"). Voltamos a ver enfrontamento, ideas opostas e enfrontadas. En Vietnam houbo por ano máis de 50.000 mortes segundo o testemuña o escritor que realiza un monólogo enfronte a Ana Karenina que se mantén calada, escoitando; e el afirma que hai "victimes à la mode, celles qui vous dérangent" . Franza aprendeu da Guerra de Arxelia e tamén puxo fin ao colonialismo en Indochina cos acordos de Xeneva, pero Usa segue pretendendo expansionarse e dominar. E continúa o escritor "la violence, la guerre c'est les autres... Tout c'est que j'attends c'est le cri". Berrar para facerse ver, berrar para aplacar a ira. Berrar. E

Godard aparece dentro do constructio fílmico para deixar constanza do seu punto de vista, a loita contra o imperialismo estético do cinema estadounidense e afirma que " nous sommes dans une sorte de prison culturelle". Breton pola súa banda confirmando as teorías surrealistas afirma que: " O espírito avanza atraído por estas imaxes que o arrebatan, que lle deixan o tempo preciso para soplarse, o lume que arde nos seus dedos" e continúa: " Deixamos de ver este mundo tal cal é , estamos ausentes" (Breton, 1992, páx 59 e 255). A continuación unha voz en off clama ao humanismo: "Nous avons besoin de savoir que la chaleur humaine existe". Pero a guerra avanza e ao mesmo tempo aumenta o número de refuxiados e de campos de concentración. Grabar a guerra, ter unha cámara, non

significa ser neutro e así poñémonos diante de documentos audiovisuais recollidos sobre o terreo. Imaxes que son terroríficas. Imaxes. Como a de Fidel Castro aínda novo que lanza a seguinte pregunta: A loita armada é o so camiño para a liberación? Responde que nas condicións do seu país non había outro camiño. E reflexiona a partir de Vietnam chegando a conclusión de que non é posíbel aplacar o espírito revolucionario.

A sociedade pasou da protesta á resistencia.

LA HORA DE LOS HORNOS. (Solanas e Getino)

Este filme é concebido como un libro cinematográfico que ilustra o estado dos países Latinoamericanos que loitan pola independencia real. O subtítulo da peza

é o que segue: Notas e testemuñas sobre o colonialismo, a violencia e a liberación. No comezo realízase unha declaración de intencións " Este filme fala da violencia cotiá en Arxentina e por extensión dos demais países do continente que aínda non se liberaron, por elo, a exposición do tema non abarca a Cuba, primeiro territorio libre de América". Sucesión de imaxes de revoltas, barricadas, lume, manifestacións. " É falsa a historia que nos presentaron" . Esta é unha loita de novo contra o imperialismo e polo poder dos povos. Propoñen o termo neocolonialismo pois achamonos ante unha explotación a través dos poderes occidentais que tentando eliminar o panamericanismo, divide América Latina para logo uniformizala desde as cúpulas do poder e os seus aliados occidentais. En América Latina os

Usa realizaron 41 intervencións para dominar o territorio. Pero como din no filme " Para a dominación existen unha infinidade de recursos político-económicos- culturais tan eficaces como as armas bélicas". Falamos dunha violencia potencial a través do traballo, ao non cubrir cos ingresos as necesidades elementais de vida. Outro dato: o 50% da terra está en mans do 1'5% dos terratenentes. Temos que vernos obrigados a escribir: FAME. Os pobos indíxenas son os máis perxudicados pois desde a cúpula do poder pretenden asimila-los coa consecuente destrucción da súa cultura ancestral. "Se esta é a situación nas metrópoles, que queda da arte e das súas utopías modernas en América latina" (Canclini, páx 59, 1990). No filme visionamos imaxes de O ceo e a terra de Joris Ivens; cinema dentro

do cinema para darnos conta das conexións entre distintas guerras xa que todas teñen un denominador común : o sufrimento dos máis vulnerábeis. Desde Europa Sartre sostén que o europeo construíuse fabricando escravos e ademáis que " O terceiro mundo comeza nos suburbios " e segue " Mentras tanto, os obreiros decláranse en folga. (Sartre, 1987, páx. 36 e 65).

Convéncese ao pobo dependente da súa inferioridade producindo a alienación. Aquí pódese cuestionar a constitución dun modelo universal como feito impositivo.

Loita pola emancipación e independencia. As sociedades actuais tentan manter as

culturas propias como parte do patrimonio fundamental das mesmas.

Referencias bibliográficas.

Bauman, Zygmunt. La globalización: consecuencias humanas, Argentina, Fondo de Cultura Económica, 1999.

Bourdieu, Pierre. O campo literario. Santiago de Compostela, Laiovento, 2004.

Breton, André. Manifiestos del surrealismo. Barcelona, Labor, 1992

Canclini, Néstor. Culturas híbridas. Estrategias para entrar y

salir de la modernidad. México, Grijalbo,, 1990.

Debord, Guy. La sociedad del espectáculo. Revista Observaciones Filosóficas, 1967.

Gombrich, E.H. Historia del Arte. Madrid, Alianza, 1990.

Hardt, Michael. Empire. London, Harvard University Press, 2000.

Ledo, Margarita. Del cine ojo a dogma 95: Paseo por el amor y muerte del cinematógrafo documental, Barcelona, Paidós, 2004.

Lyotard, Jean-François. Comentarios sobre la sociedad del

espectáculo. Barcelona, Anagrama, 1990.

Sartre, Jean Paul. Escritos políticos. Madrid, Alianza, 1997.



CRACOVIA: Cheguei a Polónia em tren desde algunha pequena cidade de Eslovaquia, da que non recordo o nome nin case as

circunstancias. Sei que cheguei a ese país desde Praga onde coñecía a algúns estudantes. As fotos que fixen desapareceron nunha mudanza. Non foi moi enriquecedor pero lembro unha cea que non esquecerei. E non porque foi o prato que máis arrepió me fixo en toda a miña vida. Eu, non coñezo a lingua e pido algo na carta do restaurante que me soa ben. Aínda non era vegana pero incluso sen selo, non o poiden comer. Era como unha "morquilla" moi condimentada pero que non deixaba de mostrar o seu gusto a sangue de porco. Non a puiden dixerir e non lembro se despois da triste experiencia pedira algo máis. Seguramente non tiña azos para seguir aventurándome e parei de cear. Con todo, o local era bonito: na zona centro e todo de pedra, como as demais edificacións. Lembro que había un castelo que me pareceu moi lúgubre, ao

igual que toda cidade, por certo. E non era inverno, era primavera, pero Europa do Leste é triste en calquera estación. Son pedras escuras e formas demasiado góticas para o meu gusto. Non me gusta o gótico nin o barroco, son do clasicismo. Ese territorio dame, incluso, medo. E ese restaurante vén sendo a metonimia desta idea. Tamén había música en directo, jazz non canónico nas rúas. O ceo esos días

era

gris.



II. Cinema en torno ao 68. Personaxes femininas na Nouvelles Vague. O discreto encanto das revolucións cotiás.

A segunda ola do feminismo cobre e atravesa desde o fondo ata a forma, estos filmes. **Truffaut, Rohmer, Rouch e Godard** elixen retratar personaxes femininas que son o reflexo do seu tempo. Un tempo de revolta. Como personaxes convírtense en ineludíbeis referentes para as muller ora na súa contemporaneidade ora na actualidade, porque seguen vixentes. As revolucións cotiás das mulleres son as situacións, as acción e as conversas nas que elas son as auténticas protagonistas e polo tanto a súa mirada determina os filmes. "A tendencia do suxeito á *alienación*; a angustia da súa liberdade [...]e é unha forma de fuxir de si mesmos" (Beauvoir, 2019, pax 103) O cinema, que ademáis de arte é documento, crea aprendizaxe, é dicir, produce transformacións sociais e ao mesmo tempo interiores, internas, mediante un proceso de

identificación posíbel e necesario. "Na teoría moderna, un permanece na divisón clásica do mundo concreto por unha banda e do abstracto pola outra"(Wittig, 1992, pax 77) e aínda así son personaxes que definen e elixen o seu devir, o seu porvir: ollan, escoita, falan...constrúen a súa existencia sobre valores propios compartidos que desvelan un cambio de mentalidade.

"O comezo dun matrimonio"

Almorzo. Soa con el. Ve-o despois dunha elipse. Despois da noite. Ela ensínalle a por marmelada enriba das torradas sen que rompan, unha sobre a outra...os xestos sinxelos, pois na sinxeleza agóchase o transcendente. Sabe que o recoñecemento mutuo é a condición indispensábel para comezar algún compromiso. "O matrimonio, como xa o vimos, ten como correlato inmediato a prostitución" (Beauvoir, 2019, pax. 655). Podemos adiantar que na segunda parte da triloxía, el é-lle infidel. Necesidade de amantes, que moitas veces vén producido por unha posición que se

basea na masculinidade imperante. Ser a muller ou ser a amante. Opta por ser a muller casada pero faíno libremente e porque ama a pesar das diferenzas. "A dificultade é a seguinte: o amor e a inclinación amorosa son totalmente espontáneos, pero o matrimonio é unha decisión [...] sen embargo a paradoxa non asusta a Kierkegaard: todo o seu ensaio sobre o matrimonio trata de resolver este misterio. É certo acepta que: " a reflexión é o anxo exterminador da espontaneidaddddde... se fora certo que a reflexión debe coronar a inclinación amorosa, non habería matrimonios" " (Beauvoir, 2019, pax 513) Verá nese amor unha forma de conformar as exixencias da súa familia cos requirimentos sociais que aínda se manteñen na época pero non obstante non deixa a carón a súa vida como compositora musical. Dirá "si" só despois de verse en moitas ocasión, despois de moitas *rendez-vous*. Christina sabe que para parte da sociedade só está ben visto ter relacións estando casadas e ou

prometidas. Accede así ao matrimonio pero non o predispón á súa vida.

" Amantes dunha noite"

Tantas noites o leito baleiro cun só corpo, o de Maud. Esa noite acolle un convidado. Un home que está seguro de casar cunha muller que só viu unha vez e que xa, desde xa, non quere ser infidel aos sentimentos que ten. Con todo, o corpo de Maud e fermoso e mostrase en diversos planos na súa plena disposición a amar, e é visto como obxecto de desexo. "Fomos obrigados nos nosos corpos e na nosa mente a corresponder, característica por característica, coa idea de natureza que se estableciu para nós" (Wittig, 1992, pax.9). Ela é unha muller libre e liberada nunha sociedade francesa que está transformándose. O patriarcado, cos seus pecados, tendo como aliado á igrexa, aquí non se

manifesta nela; senón que se promulga un estado de desfrute e non compromiso. Xamáis pronunciará as promesas dun amor eterno e seguirá, como se dunha festa continúa se tratase, a vivir a súa vida en función dos seus instintos, sobre todo despois do divorcio. Un home e unha muller que só se cruzan unha noite e que non almorzarán xuntos á mañá seguinte. " A nova mística é moito máis difícil de cuestionar para a muller moderna que para os vellos prexuízos, en parte a mística é transmitida polos propios axentes de educación e aas ciencias sociais que se supón que son os principais enemigos dos prexuízos, en parte porque a propia natureza do pensamento freudiano fai que sexa practicamente invulnerábel cuestionar" (Friedan, 1983, pax.103). A noite, territorio dos amantes que non chegaron a amarse. A noite atmósfera perfecta para nomear as cousas con outros nomes para que as palabras sexan confesións aínda que efémeras.

"Confesións sobre as "nanás"

Marie- France é unha adolescente que se aproxima ao amor desde a desconfianza e a curiosidade. Así "a sexualidade, previamente reprimida, que comprende tamén a pulsión de morte, demostra ser o modo carnal entre a circulación bioenerxética e as súas inscricións neurolóxicas (o "mapa neuronal" imaxinado polos científicos) e as incricións e as representacións psíquicas". (Kristeva, 2002, pax. 73)

El, un amigo, fála-lle das rapazas, as "nanás", que só queren diversión dun día, dunhas horas, e ela escoita como querendo comprender que quizáis busca outra cousa. " A categoría de sexo é totalitaria[...] é dar forma tanto á mente como ao corpo xa que controla toda a produción mental" (Wittig, 1992, pax.8) Pero tamén sabe ou intúe que aos quince anos non se atopa ao amor da vida. Polo tanto escoita e faino con atención porque tamén desexa experimentar e con calma expón o seu punto de vista que non é outro que actuar en liberdade en función dos desexos e coa nacente música de rock como banda sonora intradiexética. Nese

bistrot, tomando unha coca co seu amigo acepta o xogo de verse na outra, nas que son distintas pero xerando un proceso de identificación/rechazo, que é a base de toda construción da identidade. "É isto o que quero ser? A pregunta apareceu, fría e soa, das rapazas que falaban e estudaban na ladeira soleada detrás da residencia universitaria"(Friedan, 1983, pax. 69). Os opostos que levan a unha síntese que é híbrida, postmoderna e que pon no verdadeiro e no falso, o foco da cuestión.

"Falsear coa fin do amor"

Véronique, anticapitalista radical enfróntase ao mundo. " Parece un ben en si mesmo recoñecer, ter ampliado a nosa noción de canto sufrimento a causa da perversidade humana"(Sontag, 2003, pax. 133). Sabe dicir as palabras adecuadas; incluso actuando dentro da propia actuación, como se dunha grande e definitiva verdade se tratase. Xa non

lle gusta o rostro del, xa non lle gustan os seus ollos, a súa nariz, a súa boca, e odia a súa incoherencia ideolóxica. "atraídos e repelidos en forma espontánea polos caracteres físicos ou morais que diferencian dos nosos, e polo tanto, espontaneamente agresivos respecto do outro" (Kristeva, 2002, pax. 77) Está lendo con el enfronte e coa música dun vinilo; compartir espazos físicos e inmateriais é preciso e fundamental. Ante un reproche del, afirma que non o ama. O corpo do amado debe ser obxecto de desexo e no rostro debemos ver a súa alma; o espírito corporeizado. O rostro do amado é o lugar onde instalarse, para quedar. A alma do amante é o lugar onde repousar unha noite fría para falar toda a madrugada. Así a linguaxe, leva ao entendemento pero o amor só entende de miradas. O un fronte ao outro. El non reacciona, só a olla como querendo comprender. Ela fala cun ton serio, cunha seriedade que fire, que o fire, que o descompón. "Só descubrirás en todos estos rostros de mulleres un rostro: o último rostro

amado"[...] Xa sabes que cando te vin por primeira vez recoñecinte sen dubida-lo "(Beauvoir, 2019 pax. 305). Tres minutos e o diálogo desvélese. Non di a verdade. Sabe do seu poder agora, do poder das palabras que crearon unha realidade outra ficticia dentro da ficción do filme e que a fixo actuar dentro da xa existente dramaturxia do filme(que por outra parte non oculta o dispositivo fílmico).

Cinema e sociedade, arte para cambia-lo todo, para cambiar o status quo e para crear e reflexar esa nomeada revolución cotiá. Esa que se mide nos xestos, na palabra, no desexo, no propio corpo a nas intención para co outro, co masculino. Feminino/ masculino como unha conxunción *ad infinitum* nese tempo no que feminismo da diferenza sitúa a Franza como o territorio idóneo para transformar a realidade en filme. " A teoría de kristeva da dimensión semiótica da linguaxe parece involucrar as premisas lacanianas só para

ofrecer[...]un locus especificamente
femenino de subersión da linguaxe
dentro da lei paterna" (Butler, 1990,
pax.79). O filme permite pasar do real
á ficción e da ficción á realidade. Con
todo, amamos coa linguaxe, afirmación
extenuante que leva consigo a
relevancia do diálogo, nun constante
EL/Ela. " A importancia da linguaxe
como una estaca política foi percibida
recentemente". (Wittig, 1992, pax 21).

**Christine, Maud, Marie- France, e
Véronique** só queren sentir a
respiración do amor, exhala-lo, ver
como entra no propio corpo ante a
mirada de quel que desexan nun xogo, de
círculos concéntricos vitais, entre
ocultar e mostrar que predispón a
curiosidade como materia amorosa..
"Cando trata de apropiarse do Outro, o
home ten que ser el mesmo, pero no
fracaso da posesión imposible trata de
convertirse nese outro co que non se
consigue unir; entón aliénase"(
Beauvoir, 2019, pax235)

Aquí en **Bicos roubados, A miña noite
con Maud, As viúdas de quince anos, A**

chinesa, as mulleres están presentes: vémolas, escoitámolas. "Hai moitas ocasión, tanto na obra de Sartre como na de Beauvoir, nas que o corpo se considera como un feito mudo[...]entendido en termos cartesianos como radicalmente inmaterial"(Butler, 1990, pax.129)

Vemos a súa determinación pero tamén as súas dúbidas nun contexto vital que só pode leva-las cara un futuríbel espazo de liberdade. Escoitamos as súas voces con pretensións constantes para acadar un estado case de trance no que o amor sexa a causa e a razón dunha búsqueda insacianta do propio Eu ao interrelacionar co outro, coa alteridade. "Creo que a enerxía encerrada no masculino e feminino é obsoleto e é o equivalente social da enerxía física encerrada no $E=MC^2$ do holocausto de Hiroshima. Se teño razón a evolución do papel sexual liberará estas enerxías do servizo da morte e fará realmente posíbel que homes e mulleres fagan o amor e non a guerra " (Friedan, 1983, pax 395). Só hai realidade no encontro, no amor. " No

periodo más elevado do amor electivo
por un ser ábrense de par en par as
esclusas do amor á humanidade..." (
Beauvoir, 2019, pax.303).

Bibliografía:

Butler, Judith, Gender trouble.
Routledge, Chapman & Hall, Inc. 1990.

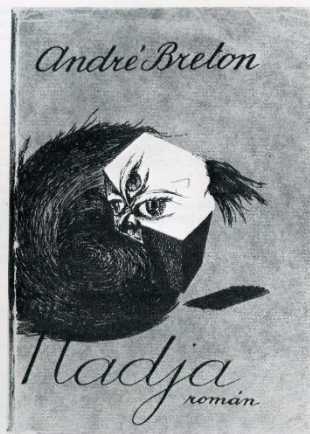
De Beauvoir, Simone. El segundo sexo.
Ediciones Cátedra. Valencia. 2019.

Friedan, Betty. The feminine mystique.
Dell Publishing. New York. 1983

Kristeva, julia. Al comienzo era el
amor. Psicoanálisis y Fe. Gedisa.
Barcelona. 2002

Wittig, monique. The straight mind and
other essays. Beacon Press. Boston.
1992

Sontag, Susan. Ante el dolor de los
demás. Alfaguara. Madrid. 2003



Couverture de Josef Sima pour l'édition tchèque de *Nadja*, 1935



Collage de Vaclav Zykmond pour *L'air de l'eau*, 1937

Londres. HEATHROW

O aeroporto non estaba moi transitado; non era agobiante. Unhas escaleiras mecánicas semellábanme infinitas. Saquei algunha foto de sillóns vermellos. E sabido que os sofás dos aeroportos non son cómodos. Collín o avión dirección México. Para chegar ao d.f tiven que atravesar Usa. Vin Usa desde o ar e a paisaxe cambiaba constantemente: deserto, neve, montañas,... O avión trazou un semicírculo voando antes preto de Groenlandia. De Londres só vin o aeroporto; nunca tiven a pulsión de visitar a cidade. Traslados.



Nadja: A revolución surrealista

Por que queremos volver a ver as persoas que nos impresionan? Breton quixo volver a ver a Nadja un día tras outro ata que a maxia desapareceu. Caminando podemos atopar, á deriva seres que formaran parte da nosa biografía. Pero a atracción remata(non sempre), o amor remata(non sempre). Nadja e Breton compartían o mesmo mundo interior e aínda así ese debuxo que foi transcendental feito por ela, non lle gustou. E velaquí que cun debuxo a historia remata. Breton casado e ela namorada perdidamente. Quizáis por eso se volviu tola. Non obstante, volvamos ao comezo. Día tras día el ansiaba ve-la, aló polo mes de outubro dos anos vinte. Paseaban e discutían sobre a existencia. Os azares, as casualidades, os símbolos. Esa luva vermella significaba o poder dos

encontros , un algo sagrado como tocar a man do amado e sentir fluir o seu sangue. Ían atopando sinais que presaxiaban un final.

"Ignoro por que en efecto em conducen meus pasos aló". Por algunha forma de atracción enerxética entre os corpos

"O enigma que plantexan as primeiras confidencias". Os primeiros encontros, mantendo a atención evitando que o aburrimiento poida instalarse.

"Esquécese pronto un bico".



1968, vitor vaqueiro

1. Que levou os estudantes a se revoltarem no 68?

Bem, poderíamos dizer que houvera daquela dous movimentos de natureza diferente que, num ponto no tempo, vieram a convergir. O primeiro baseou-se na idéia óbvia de termos um ensino baseado em princípios autoritários e seletivos, reservado a classes sociais abastadas e que, em muitos aspectos, era de má qualidade. O segundo, a consciência de que todo o sistema era ditatorial, portanto antidemocrático e, portanto, injusto. Em suma, entendeu-se que só a liquidação da ditadura poderia levar a uma

sociedade em que sobranceassem a justiça, a igualdade, a racionalidade e que tivesse em conta a realidade galega na que se achava inserido.

A faísca que acendeu o fogo foi o comportamento do decano da faculdade daquela chamada de Ciências, Joaquín Ocón, um personagem de cerne profundamente franquista, que chegou a reter o dinheiro pertencente à associação de estudantes daquela faculdade. No início de 1968, começou o conflito com assembléias e greves, como eu disse, em Ciências, seguido por uma greve geral que se estendeu às outras faculdades, com o fechamento da Universidade pelo reitor Echeverri, com expedientes para os setores estudantis, mais combativos, com a renúncia do próprio reitor nesse

mesmo ano e sua substituição por um reitor filo-fascista como Garrido.

2. Existía unha alianza (como en Franza) cos obreiros?.

Cómpre sublinhar que a oposición mais organizada ao franquismo, também na universidade, era, majoritariamente, de tendência marxista, contendo no seu interior correntes comunistas, socialistas e, em menor medida, naquela altura, nacionalistas, sem dever, porém, esquecermos, além disto, de correntes cristãs como a XEC (Xuventudes de Estudantes Católicos). Nesse sentido, pola própria estrutura da oposição, existia um pensamento que tinha mui em conta a questão da luta de classes, que opinava que esta era o motor da historia, que o proletariado era a força essencial impulsora do movimento e, como conseqüência, em abstrato, formulava-se, polo menos em teoria, a aliança á que te referes. Mas, além dessa formulação, como digo, estritamente teórica, pouca relação, até onde eu lembro, existia

entre ambos os sectores. Lembro, isso é certo, ações de solidariedade como, no ano 1969, o movimento de apoio económico, em forma de coleta, á greve de Peninsular Maderera e manifestos, em dias sinalados, como o Primeiro de Maio.

3. Cales foron as vosas reivindicacións?

Essencialmente, penso que isso está já contestado na primeira pergunta.

4. A acción social tivo repercusións en que eidos?

Penso que toda ação social que se enfrente ao estabelecido tem, em maior ou menor medida, repercussões e, neste

sentido, o movimento de 1968 mostrou distintas conjunturas e produziu diferentes efeitos. Em primeiro lugar, sobre o próprio movimento estudantil, como o demonstra o feito de que, no ano do que estamos a falar, o número de pessoas a militarem em organizações políticas na universidade de Compostela não chegava, penso eu, às 100, enquanto cinco anos mais tarde esse número quase atingia os 1.000 efetivos, o qual fala do processo de conscientização que se produziu no seio do alunado. Em segundo termo, como consequência das detenções, os expedientes, as expulsões da universidade, em definitiva, a repressão, o movimento foi quem de mostrar a verdadeira face da ditadura, o seu carácter autoritário, classista, antidemocrático e injusto. Ademais, produziu-se um efeito não menor, como foi a penetração entre o estudantado duma idéia, a da necessidade de refletir sobre a relação entre a universidade e a Galiza. É significativo que o Partido Comunista de Espanha substituísse esse ano o termo "Espanha" por "Galícia", da mesma maneira que resulta de interesse considerar que o nacionalismo passasse de ser uma força secundária na universidade a se converter, como che dizia, cinco

anos mais tarde e depois da fundação, em 1972, de *ERGA* (Estudantes Revolucionários Galegos) na primeira força, com um número de militantes por volta de 400, juntamente com a *MGR* (Mocidade Galega Revolucionária), na esteira do Movimento Comunista de Espanha que, por certo, igualmente, com a passagem do tempo mudou o seu nome pelo de Movimento Comunista de *Galicia* e, posteriormente, *Inzar*. É igualmente significativo lembrarmos que é justamente o 25 de julho de 1968 quando o nacionalismo pendura uma faixa na Alameda de Compostela com a reivindicação "Viva Galiza ceive".

5. Cal foi a performance que recordas máis significativa?

Se sou quem de traduzir a palavra "performance" ao que eu imagino que me queres perguntar, intuo que te estás a referir a ações ou ocorrências mais ou menos singulares. Em realidade, tomando a tua palavra, performances eram quase

todas, porque já me dirás como poderíamos qualificar, por exemplo, alguma concentração de protesta (estou a pensar numa concretamente na Praça do Toural) na que há mais policias que manifestantes. Ora, por me cingir ao que me perguntas, diria-che que lembro ações como as queimas de exemplares do jornal *El Correo Gallego*, pola sua "informação" tendenciosa e, em muitos casos, falsificadora da realidade. E lembro como vivi, com emoção e uma notável tensão interior, a assistência, na primavera de 1967, o recital de Raimon no estádio da Residência. Penso que a assistência ao recital de Raimon, naturalmente em catalão, foi um momento chave no meu evoluir posterior, não tanto no que se refere a mudança de perspectiva pessoal mas de afirmação dos meus pontos de vista sociais e políticos, até certo ponto dubitativos naquela altura, ainda com dez e oito anos.

6. Houbo manifestos... lembraste de escrever/coescribi-los?

Por suposto que houve manifestos, inumeráveis, relativos ao movimento na universidade. Em concreto, existiam unhas folhas informativas dos estudantes de Ciencias, faculdade na que eu me achava e que melhor conheço, que informavam com freqüência do transcurso das negociações co decanato ou co reitorado, das mobilizações, das detenções ou das ações repressivas que a polícia levava a cabo. E, com efeito, lembro a participação na redação dalgum manifesto, bem como do reparto na faculdade de folhas clandestinas, mas isto já é no ano seguinte, 1969. No '68, não.

7. Como foi a reacción da sociedade (sobre todo santiaguesa) perante a revolta?

Em geral, a reação da sociedade compostelã foi mui boa. Do meu ponto de vista, por dous motivos essenciais: em primeiro lugar, porque a mocidade universitária se achava, vou arriscar

esta hipótese, muito mais inserida na cidade que hoje. Tens de levar conta que daquela estava a se construir o Ensanche, a parte nova, o qual quer dizer que quase todo o mundo jantava, ceava, ia de vinhos ou tomava café na parte velha, o Franco, a rua da Rainha, as Algálias. O contato era mui estreito entre o estudantado e os proprietários das casas de comidas, dos cafés, dos bares ou tavernas. Esses proprietários (daquela praticamente não existiam proprietárias) ou camareiros e camareiras (que existiam) falavam a diário com centos de estudantes (e clientes) que eram pessoas nas que não se alvisejava por nenhures nada extraordinário, nem muito menos, como dizia o regime, subversivo e que, por regra, iam a Compostela fazer uma carreira. E, aliás, existia um ponto de vista segundo o qual (tirando o setor da construção, nomeadamente o dedicado às "fachadas") as reivindicações eram essencialmente justas e o regime franquista não tinha nem legalidade nem legitimidade. De fato eu lembro, em dias de manifestação, casos de bares, restaurantes ou casas particulares a oferecerem a sua vivenda para os manifestantes que fugiam da policia poderem-se acobertar.

8. O feminismo como unha forza destacada?

Verdadeiramente, há meio século o feminismo na Galiza era, até onde eu sei, algo que, na prática, não se achava presente no panorama reivindicativo, cujo motor central, no Estado Espanhol, norteava-se na luta, segundo comentei, contra a ditadura. Ora bem, que fosse, como organização global, política, praticamente inexistente, não quer dizer que se negue a existência de mulheres com consciência de existir desigualdade e discriminação por gênero. Deve-se ter em conta que o que se tem chamado a segunda onda feminista tem a sua origem justamente por volta do ano 1968 e isso ocorre nos Estados Unidos. Até onde a minha memória pode chegar, penso que as organizações feministas na Galiza aparecem depois da morte do ditador em 1975. Mas, conectando com uma pergunta tua anterior, penso que o movimento do 68 contribuiu a fornecer pensamento sobre diversas áreas, como a questão nacional,

a cultural, a ecologista e outras entre as que se achava também a do feminismo. Seja como for, no ano 1968, é3 indubitável que existia uma certa fração de mulheres que reclamavam igualdade com os homes.

9. Como e por que rematou a revolta?

Em verdade, a revolta não rematou. Se entendermos o fator humano como um processo, é preciso dizer que muitas, bastantes, algumas das pessoas que vivemos aqueles anos ficamos definitivamente presas pelo pensamento que o 1968 gerou e que, no meu próprio caso, supus uma mudança na vida. Como acontece em qualquer acontecimento social (emprego o termo acontecimento no sentido que lhe outorga Alain Badiou), há pessoas que, a

dia de hoje, seguem fieis a aqueles princípios, ainda que uma boa parte demitisse ou transitasse para espaços sócio-políticos mais cómodos, não sei se me explico bem ...

10. Pode-se dar de novo unha revolta como a do 68?

Já sabes o que dizia Mark Twain: "É difícil fazer previsões, nomeadamente aquelas que se referem ao futuro". Se algo nos ensina a História é que as cousas acontecem, em geral, de maneira diferente a como eram imaginadas e um dos elementos fundamentais que enfeitam os processos sociais é o seu carácter imprevisível. Quem podia predizer a queda do Muro no 1989? Quem podia, no ano 2007, predizer a crise que haveria de vir? Quem imaginaria uns anos mais tarde muitas pessoas verem o seu salário reduzido à metade ou perderem um trabalho que julgavam estável? Por suposto, as

condições atuais para uma revolta são tão fortes como as daquela altura já que, segundo julgo, a desigualdade só cresceu. Mas, em contra do pensamento de esquerdas clássico que julgou sempre que as "condições objetivas" eram as determinantes, eu acho que são as "condições subjetivas" as que explicam muitos comportamentos sociais: a vitória de Trump ou a persistência do voto ao Partido Popular na Galiza. Dito noutras palavras: são as condições subjetivas as que explicam, por exemplo, o desempenho de setores trabalhadores a votarem contra os seus próprios interesses e da que a mini-série *The loudest voice*, A voz mais alta, que narra a história do perseguidor sexual e presidente da Fox News Roger Ailes e a chegada de Trump á Casa Branca, fornece certas chaves nas que pagaria a pena refletir.

Hello Estela,
greetings from Minnesota!
I hope you enjoy these
silly records. one day
I hope to make music
again - Maybe touring
Spain one day. that
would be a dream!
I hope the new year
finds you well, and may
all your wishes come true
Human solidarity forever
fuck capitalism :)

Love

Addison